

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.5

Богдана Мельниченко

Національний університет “Львівська політехніка”,
професор кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор,
bohdana.b.melnychenko@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1514-8131>

Марко Мідик

Національний університет “Львівська політехніка”,
студент першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 “Право”
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<http://doi.org/10.23939/law2023.38.137>

© Мельниченко Б., Мідик М., 2023

У статті проаналізовано особливості функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. З'ясовано, що місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Встановлено, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Зазначено, що на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії

Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації. Констатовано, що створення військових адміністрацій не позбавляє органів місцевого самоврядування їх повноважень. Вказано, що місцеве самоврядування в Україні продемонструвало значний рівень ефективності при функціонуванні в умовах воєнного стану. За необхідності розв’язання одночасно цілої низки складних проблем ефективність взаємодії між органами державної влади, керівництвом територіальних громад та представниками громадських і волонтерських організацій залишається високою, що дає змогу уникати різких криз в процесі забезпечення життєдіяльності громад. Не в останню чергу така ситуація можлива завдяки проведенню в 2014–2021 роках реформи децентралізації влади в Україні, що дала можливість перемістити “на місця” значну кількість повноважень та ресурсів. Позитивною практикою є також співпраця органів місцевого самоврядування з міжнародними організаціями, яка дає змогу реалізовувати спільні розв’язкові проєкти та ділитися досвідом в різних сферах. Підкреслено, що органи місцевого самоврядування відіграють велику роль у державотворенні сучасної України.

Ключові слова: місцеве самоврядування; воєнний стан; територіальні громади; військові адміністрації; повноваження.

Постановка проблеми. Війна на території України змінила всі правила та норми, призвела до нових викликів та спровокувала низку проблем, які ускладнюють функціонування держави. І не в останню чергу це стосується органів місцевого самоврядування, на які покладено відповідальність з забезпечення потреб населення громад.

Децентралізаційні реформи, які не в повному обсязі, але значною мірою відбулися, а також результати виборів 2020 року призвели до того, що як перед широкомасштабним вторгненням і повноцінною війною, так і під час війни місцеве самоврядування мало досить високий рейтинг довіри громадян та переважно намагалося чесно виконувати свою роль та місію – служити мешканцям своїх громад [1].

Така довіра нині створює потужну основу для єдності регіонів нашої держави. Громади продемонстрували високу стійкість в умовах війни: ті, що опинились у тимчасовій окупації, зберігають потенціал спротиву і здатність відновитися після звільнення; а громади в тилу забезпечують соціально-економічну основу перемоги України. Стійкість, виявлена громадами різного типу, доводить правильність ідеї децентралізації й потребу її поглиблення в межах повоєнної розбудови. Органи місцевого самоврядування і далі виконують свої повноваження, спрямовані розв’язувати питання місцевого значення з урахуванням специфіки функціонування в умовах воєнного стану [2, с. 50].

Нині дослідження питань, що пов’язані зі здійсненням повноважень органами місцевого самоврядування, є надзвичайно актуальними. Водночас виникає потреба більш ґрунтовного дослідження особливостей функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

Аналіз дослідження проблеми. Окремі аспекти функціонування органів місцевого самоврядування розглядали у своїх працях такі українські вчені, як: В. О. Баранник, Н. В. Бахур, О. М. Бориславська, В. П. Грובה, І. Б. Заверуха, А. В. Миколук, В. Г. Потапенко, А. М. Школик та інші.

Мета статті – проаналізувати особливості функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Місцеве самоврядування як право територіальної громади здійснювати управління своєю територією, закріплене та гарантоване Конституцією і законами країни, є безумовною ознакою дійсної демократії в такій країні.

Відповідно до ст. 140 Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [3].

Ч. 1 ст. 2 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР розширює та уточнює зазначене визначення і встановлює, що місцеве самоврядування – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [4].

Місцеве самоврядування також визначають як вид публічної влади, одну з основ конституційного ладу і форму народовладдя, як провідний інститут громадянського суспільства, що займає окреме місце у системі сучасного конституціоналізму в Україні та відіграє власну роль у модернізації вітчизняної державності [5].

Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад. Будь-які обмеження права громадян України на участь у місцевому самоврядуванні залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, терміну проживання на відповідній території, за мовними чи іншими ознаками заборонено (ст. 3 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

Цілком слушною є думка про те, що місцеве самоврядування є однією із базових засад функціонування сучасної демократичної держави [6]. Принципи організації місцевого самоврядування, систему та особливості здійснення ними прав та обов'язків проголошено Всесвітньою декларацією місцевого самоврядування від 26 вересня 1985 р. [7], Європейською хартією місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. [8] та урегульовано Конституцією і національними законами.

У науковій літературі серед характерних ознак системи місцевого самоврядування виокремлюють такі: 1) первинний суб'єкт місцевого самоврядування – територіальна громада; 2) є демократичною інституцією; 3) наділена правовою, організаційною та фінансово-економічною автономією; 4) має підтримку з боку держави; 5) наділена властивими їй функціями та повноваженнями щодо вирішення питань місцевого значення; 6) має чітко визначену структуру, закріплену в законодавстві; 7) має механізм відповідальності перед населенням [9].

Відповідно до ст. 5 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, система місцевого самоврядування охоплює: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; старосту; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення [4].

Як відомо, 24 лютого 2022 року Росія розпочала повномасштабне військове вторгнення в Україну. Вона порушила територіальну цілісність, суверенітет України, всі можливі норми гуманності. У зв'язку з цим Указом Президента України № 64/2022 було введено воєнний стан на території нашої держави [10], що спричинило зміни у багатьох сферах суспільного життя. Зокрема, це стосується і місцевого самоврядування.

Відповідно до ст. 1 Закону України “Про правовий режим воєнного стану” від 12 травня 2015 р. № 389-VIII, воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування пов-

новажень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [11].

Своєю чергою, ст. 4 вищезгаданого Закону містить положення про те, що на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 68/2022 “Про утворення військових адміністрацій” було утворено 24 обласні та Київську міську, а також районні військові адміністрації [12].

Варто наголосити, що створення військових адміністрацій не позбавляє органів місцевого самоврядування їх повноважень. Згідно з ч. 2 ст. 9 Закону України “Про правовий режим воєнного стану”, органи місцевого самоврядування і далі здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України. Військове командування разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування має забезпечити передбачені Законом України “Про правовий режим воєнного стану” заходи й повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

Також потрібно зауважити, що державна влада достатньо швидко врегулювала діяльність державних органів та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. 12 травня 2022 р. Верховна Рада ухвалила Закон “Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану” № 2389-IX, який спрощує прийняття рішень у громадах під час війни та дає їм змогу швидше реагувати на виклики воєнного часу [13].

Основними новелами Закону є посилення повноважень голів місцевих рад територій, де не ведуться бойові дії. Так, вищезгаданий Закон розширює компетенцію сільських, селищних, міських голів на час дії воєнного стану та надає їм одноособові повноваження з прийняття рішень щодо: звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд; обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій; демонтажу будівель і споруд, які за результатами обстеження визнані аварійно небезпечними і такими, що становлять загрозу життю людей; передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану; створення установ з надання безоплатної первинної правової допомоги, призначення на посади і звільнення з посад керівників таких установ; боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями; поводження з небезпечними відходами.

Крім того, Закон змінює умови створення, порядок і строк здійснення військовою адміністрацією населеного пункту (далі – ВАНП) повноважень місцевого самоврядування: 1) умовами створення ВАНП є нездійснення сільськими, селищними, міськими радами та/або їх виконавчими органами, та/або сільськими, селищними, міськими головами покладених на них Конституцією та законами України повноважень; 2) ВАНП може бути створена в межах територій територіальних громад (раніше – лише населених пунктів); 3) начальником ВАНП може бути призначений відповідний сільський, селищний, міський голова; 4) ВАНП набуває повноважень органів місцевого самоврядування, сільських, селищних, міських голів лише після прийняття відповідного рішення Верховною Радою України; 5) ВАНП (у разі її створення) діятиме не довше періоду дії військового стану і 30 днів після (раніше до наступних виборів) [14].

Законом на час дії воєнного стану також спрощуються процедури прийняття актів органів місцевого самоврядування та сільських, селищних, міських голів:

– при прийнятті на службу не потрібно проводити конкурси, подавати декларацію, проводити спеціальну перевірку, подавати документ про підтвердження рівня володіння державною мовою (за наявності такого обов'язку) – проведення цих процедур та подання документів переноситься на мирний час;

– на акти органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб не поширюються вимоги щодо оприлюднення проектів актів за Законом України “Про доступ до публічної інформації”, а також закони України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”, “Про державну допомогу суб'єктам господарювання”.

Відтак, попри воєнний стан, місцеве самоврядування продовжує свою роботу сьогодні. Органи місцевого самоврядування усіх рівнів співпрацюють з військовим командуванням та військовими адміністраціями, а за потреби погоджують між собою окремі повноваження. Більше того, місцеве самоврядування в Україні продемонструвало значний рівень ефективності при функціонуванні в умовах воєнного стану. За необхідності розв'язання одночасно цілої низки складних проблем ефективність взаємодії між органами державної влади, керівництвом територіальних громад та представниками громадських і волонтерських організацій залишається високою, що дає змогу уникати різких криз в процесі забезпечення життєдіяльності громад. Не в останню чергу така ситуація можлива завдяки проведенню в 2014–2021 роках реформи децентралізації влади в Україні, що дала можливість перемістити “на місця” значну кількість повноважень та ресурсів. Позитивною практикою є також співпраця органів місцевого самоврядування з міжнародними організаціями, яка дає змогу реалізовувати спільні розв'язкові проекти та ділитися досвідом в різних сферах [15, с. 72].

Важливе значення для подальшого розвитку місцевого самоврядування в Україні має ухвалення 9 липня 2022 р. Верховною Радою України Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій” № 2389-IX [16]. Закон передбачає комплексне вдосконалення державної регіональної політики та враховує виклики, які постали перед громадами й регіонами у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації. Досягти цього можна через зміни в ключових аспектах державної регіональної політики – стратегічному плануванні, фінансуванні, інституційній підтримці та моніторингу регіонального розвитку. Значну увагу в документі надано процесу відновлення регіонів і територій. З цією метою запроваджено План відновлення та розвитку регіонів – комплексний документ для відбудови й розвитку регіонів і громад. Його реалізація дасть змогу пришвидшити відновлення об'єктів критичної та соціальної інфраструктури, житлового й громадського призначення, а також забезпечить повернення ВПО. Нові позиції містять: запровадження трирівневої ефективної та прозорої системи стратегічного планування: державна стратегія – регіональні стратегії – стратегії громад; визначення чотирьох функціональних типів територій для відновлення й стимулювання розвитку регіонів: території відновлення; регіональні полюси зростання; території з особливими умовами для розвитку; території сталого розвитку; закріплення за агенціями регіонального розвитку статусу повноправних учасників формування та реалізації державної регіональної політики, розширення переліку їх співзасновників, надання права агенціям здійснювати платні послуги; створення єдиної геоінформаційної системи, на основі якої в онлайн режимі здійснюватимуть моніторинг та оцінку відновлення й розвитку кожної громади й регіону; визначення державного фонду регіонального розвитку основним фінансовим інструментом реалізації державної регіональної політики, а фонду відновлення та розвитку – основним джерелом відбудови України.

Не менш важливим є й те, щоб наступні кроки відновлення одразу закладали підвалини розвитку нової України. На рівні регіонів та громад на цьому шляху пріоритетними напрямками є такі: 1) прозорість та відкритість урядування задля ефективного контролю громадськістю, зокрема через забезпечення: прозорої та відкритої системи публічних закупівель (механізм платформи “Prozorro” та його розширення) з позбавленням російських бенефіціарів будь-якої можливості

брати участь у цих процесах; цифровізації публічних послуг, забезпечення доступу до публічної інформації, роботи відповідних публічних реєстрів; прозорих і відкритих систем моніторингу та збору даних в усіх сферах; прозорі та ефективної антикорупційної системи; прозорі та ефективної системи правосуддя; 2) стійкий та сталий розвиток міст і регіонів – вдосконалення міського планування, ґрунтоване на принципах сталого розвитку; 3) створення безбар'єрного простору – забезпечення права кожної людини вести активний спосіб життя за будь-яких обставин та не бути ізольованою від суспільства; 4) розвиток сталої мобільності, що передбачає обладнання смуг громадського транспорту для всіх транспортних магістралей, зони для пішоходів для 100 % магістральних доріг, а для велосипедистів – мінімум 50 %, а також сприяння пріоритетному використанню громадського транспорту замість приватних автомобілів, що уможливить скорочення викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря; 5) дотримання компактності та багатофункціональності в містоплануванні – створення багатофункціональних міських просторів, що поєднують активності різного роду (житло, робота, закупа, відпочинок); 6) перехід на зелену енергетику, що передбачає під час відбудови зруйнованих населених пунктів планування інфраструктури міста з огляду на місцеві джерела енергії (скидне тепло, ВЕС, СЕС, біомаса тощо); намагатися максимально диверсифікувати джерела генерації; скоротити відстані від місця генерації енергії до споживача; збільшення частки відновлюваних джерел енергії в енергобалансі міста, а також заходи з енергоощадження; 7) розв'язання проблем озеленення міст та пріоритетність природоорієнтованих рішень; 8) розбудова системи моніторингу якості повітря та запобігання його забрудненню; 9) розвиток більш адаптивних, сталих і децентралізованих агропродовольчих систем у спосіб: надання пріоритету локальним продовольчим системам; диверсифікації малих та середніх агропідприємств, фермерських господарств та їх кооперації; розвитку сільських територій; зосередження загального напряму агровиробництва на сталих та кліматично дружніх рішеннях [2, с. 50–52].

Висновки. Очевидно, війна завдала значних збитків нашій державі та стала випробуванням для місцевого самоврядування України. Водночас місцеве самоврядування в Україні довело свою життєздатність в умовах воєнного стану. Більше того, нині започатковано низку змін стратегічного характеру. Передусім це стосується істотного підвищення ефективності взаємодії між органами влади, керівництвом територіальних громад та представниками громадських і волонтерських організацій. Така взаємодія дала змогу громадам забезпечувати свою життєдіяльність у воєнний період, надаючи усі необхідні послуги, бути спроможними здійснювати ефективне управління, створюючи передумови для економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коліушко І. Органи місцевого самоврядування проявили себе загалом позитивно. Реанімаційний пакет реформ. URL: <https://tpr.org.ua/news/orhany-mistsevoho-samovriadvannia-proiavyly-sebe-zahalom-rozytyvno/> (дата звернення: 18.03.2023).
2. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : аналіт. доп. / В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін. ; за ред. В. Г. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 54 с.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
5. Конституційне право України : мультимед. навч. посіб. / А. М. Колодій, Б. В. Калиновський, Н. В. Камінська, В. О. Демиденко та ін. Київ : Національна академія внутрішніх справ. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/konst_ru/info/autors.html (дата звернення: 18.03.2023).
6. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, А. М. Школик та ін.; Центр політико-правових реформ. Київ : Москаленко О. М., 2012. 212 с.

7. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Місцеве та регіональне самоврядування України. 1994. Вип. 1/2 (6/7). С. 65–69.
8. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 18.03.2023).
9. Грובה В. П. Система місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії і практики : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2013. 415 с.
10. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 18.03.2023).
11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
12. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (дата звернення: 18.03.2023).
13. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану : Закон України від 12 травня 2022 р. № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (дата звернення: 18.03.2023).
14. Місцеве самоврядування під час воєнного стану: особливості функціонування визначено Законом. Асоціація міст України. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/misceve-samovryaduvannya-pid-chas-voennogo-stanu-osoblyvosti-funkcionuvannya-vuznacheno> (дата звернення: 18.03.2023).
15. Миколук А. В. Робота органів місцевого самоврядування під час воєнного стану. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 24. С. 67–73.
16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій : Закон України від 09 липня 2022 р. № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (дата звернення: 18.03.2023).

REFERENCES

1. Koliushko I. Orhany mistsevoho samovriaduvannia proiavyly sebe zahalom pozytyvno [Local self-government bodies showed themselves in a generally positive way]. Reanimatsiinyi paket reform. Retrieved from: <https://rpr.org.ua/news/orhany-mistsevoho-samovriaduvannia-proiavyly-sebe-zahalom-pozytyvno/> (accessed 18.03.2023).
2. Potapenko V. H., Baranyk V. O., Bakhur N. V. (2023). Mistseve samovriaduvannia yak chynnyk stiikosti tylu [Local self-government as a factor in the stability of the rear]. Kyiv : NISD [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. No. 30. St. 141.
4. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini [About local self-government in Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 21 travnia 1997 r. No. 280/97-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1997. No. 24. St.170.
5. Kolodii A. M., Kalynovskyi B. V., Kaminska N. V., Demydenko V. O. Konstytutsiine pravo Ukrainy [Constitutional Law of Ukraine] Kyiv : Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Retrieved from: https://arm.naiu.kiev.ua/books/konst_pu/info/autors.html (accessed 18.03.2023).
6. Boryslavska O. M., Zaverukha I. B., Shkolyk A. M. (2012). Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeyskykh krain ta perspektyvy Ukrainy [Decentralization of public power: experience of European countries and prospects of Ukraine]. Kyiv : Moskalenko O. M. [in Ukrainian].
7. Vsesvitnia deklaratsiia mistsevoho samovriaduvannia. Mistseve ta rehionalne samovriaduvannia Ukrainy [World Declaration of Local Self-Government. Local and regional self-government of Ukraine]. 1994. Vyp. 1/2 (6/7). S. 65–69.
8. Yevropeiska Khartiia mistsevoho samovriaduvannia [European Charter of Local Self-Government] vid 15 zhovtnia 1985 r. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (accessed 18.03.2023).
9. Hrobova V. P. (2013). Systema mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: problemy teorii i praktyky [The system of local self-government in Ukraine: problems of theory and practice] Doctor's thesis. Sumy: SumDU [in Ukrainian].
10. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini [About the introduction of martial law in Ukraine] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24 liutoho 2022 r. No. 64/2022. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (accessed 18.03.2023).
11. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [About the legal regime of martial law] : Zakon Ukrainy vid 12 travnia 2015 r. No. 389-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2015. No. 28. St. 250.

12. Pro utvorennia viiskovykh administratsii [On the formation of military administrations] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24 liutoho 2022 roku No. 68/2022. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (accessed 18.03.2023).

13. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo funktsionuvannia derzhavnoi sluzhby ta mistsevoho samovriaduvannia u period dii voiennoho stanu [On making changes to some laws of Ukraine regarding the functioning of the civil service and local self-government during the period of martial law] : Zakon Ukrainy vid 12 travnia 2022 r. No. 2259-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (accessed 18.03.2023).

14. Mistseve samovriaduvannia pid chas voiennoho stanu: osoblyvosti funktsionuvannia vyznachenom Zakonom [Local self-government during martial law: the specifics of functioning are determined by the Law]. Asotsiatsiia mist Ukrainy. Retrieved from: <https://www.auc.org.ua/novyna/misceve-samovriaduvannya-pid-chas-voennogo-stanu-osoblyvosti-funkcionuvannya-vyznachenom> (accessed 18.03.2023).

15. Mykoliuk A. V. (2022). Robota orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pid chas voiennoho stanu [Work of local self-government bodies during martial law]. *Tavriiskyi naukovi visnyk*. No. 24. S. 67–73 [in Ukrainian].

16. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terytorii [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the principles of the state regional policy and the policy of restoration of regions and territories] : Zakon Ukrainy vid 09 lypnia 2022 r. No. 2389-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (accessed 18.03.2023).

Дата надходження: 19.03.2023 р.

Bogdana Melnychenko

Lviv Polytechnic National University,
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education
Department of Theory of Law and Constitutionalism
Doctor of Juridical Sciences, Prof.

Marko Midyk

Lviv Polytechnic National University,
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education,
student of the first (bachelor) level of higher education
specialty 081 Law

LOCAL GOVERNMENT IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

The article analyzes the peculiarities of the functioning of local self-government in the conditions of martial law. It has been found that local self-government in Ukraine is a state-guaranteed right and real ability of a territorial community - residents of a village or a voluntary association of residents of several villages, towns, cities into a rural community – independently or under the responsibility of local self-government bodies and officials of local importance within the limits of the Constitution and laws of Ukraine. It was established that martial law is a special legal regime introduced in Ukraine or in some of its localities in the event of armed aggression or threat of attack, danger to the state independence of Ukraine, its territorial integrity, and provides for the provision of appropriate state authorities, military command, military administrations and to local self-government bodies, the powers necessary to avert the threat, repulse armed aggression and ensure national security, eliminate the threat of danger to the state independence of Ukraine, its territorial integrity, as well as temporary, due to the threat, restriction of the constitutional rights and freedoms of a person and a citizen and the rights and legitimate interests of legal persons with an indication of the period of validity of these restrictions. It is noted that in the territories where martial law has been introduced, in order to ensure the operation of the Constitution and laws of Ukraine, to ensure, together with the military command, the introduction and imple-

mentation of measures of the legal regime of martial law, defense, civil protection, public safety and order, protection of critical infrastructure, protection of rights, freedoms and legitimate interests of citizens, temporary state bodies – military administrations – can be formed. It was established that the creation of military administrations does not deprive local self-government bodies of their powers. It is indicated that local self-government in Ukraine demonstrated a significant level of efficiency when functioning under martial law. If it is necessary to solve a number of complex problems at the same time, the effectiveness of interaction between state authorities, the leadership of territorial communities and representatives of public and volunteer organizations remains high, which allows avoiding sharp crises in the process of ensuring the livelihood of communities. Last but not least, this situation is possible thanks to the 2014–2021 reform of power decentralization in Ukraine, which allowed a significant amount of powers and resources to be transferred “to places”. Cooperation of local self-government bodies with international organizations is also a positive practice, which allows implementing joint development projects and sharing experience in various fields. It is emphasized that local self-government bodies play a major role in the creation of a state in modern Ukraine.

Key words: local self-government; martial law; territorial communities; military administrations; powers.